

Zekerstellen van de drinkwatervoorziening op korte en lange termijn

Een hand-out, september 2022

1. Aanleiding

Een drinkwaterbedrijf moet nu en in de toekomst de levering van drinkwater aan consumenten en andere afnemers waarborgen. Dat is de in de Drinkwaterwet verankerde leveringsplicht. Daartegenover staat de zorgplicht van overheden: zij moeten de voorwaarden scheppen en in stand houden voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Drinkwater moet voor bestuursorganen bij de uitoefening van hun bevoegdheden en toepassing van wettelijke voorschriften gelden als een 'dwingende reden van groot openbaar belang'. Dit in de Drinkwaterwet vastgelegde uitgangspunt weerspiegelt de rol van de drinkwatersector als vitale sector van nationaal belang.

Dat er water uit de kraan komt lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Het watersysteem loopt tegen zijn grenzen aan door droogte, verzilting en een toenemende watervraag door een groeiende bevolking, regionaal stedelijke uitbreiding en economie. De beschikbaarheid van water voor de drinkwatervoorziening staat onder druk. Daarnaast verslechtert de kwaliteit van de drinkwaterbronnen door vervuiling van landbouw, industrie en huishoudens. Toekomstige generaties dreigen te worden opgezaagd met een minder zekere levering van betrouwbaar drinkwater. De drinkwatersector pleit daarom voor een watertransitie, gericht op een robuust systeem dat de toekomstige waterbeschikbaarheid én waterkwaliteit verzekert. De ambitie van het kabinet dat water en bodem sturend worden voor de ruimtelijke inrichting sluit daar naadloos op aan. Dit is een proces van lange adem waarbij de drinkwaterbedrijven voor grote opgaven en investeringen staan om robuuste en duurzame inpassing en veiligstelling van de drinkwatervoorziening te waarborgen. Zij zijn zeer gemotiveerd die uitdaging aan te pakken. Daarvoor is het nodig de goede condities te scheppen binnen de maatschappelijke uitdagingen zoals de klimaat- en energietransitie, klimaatadaptatie, de overgang naar een circulaire economie, de woningbouw en de stikstofopgave. Deze keuzes vragen een grote inspanning van zowel overheden, maatschappelijke partners als gebruikers.

In een aantal regio's hebben de drinkwaterbedrijven nu al knelpunten die het voldoen aan de leveringsplicht bemoeilijken of zelfs onmogelijk maken. Wat verder in die toekomst kijkend, kunnen deze problemen zich in nog veel meer regio's voordoen. Drinkwaterbedrijven zetten zich in om bewust en zuinig waterverbruik te bevorderen, maar zij – en overheden – kunnen én mogen geen enkel risico nemen met het verzekeren van de toekomstige drinkwatervoorziening. Al eerder hebben de drinkwaterbedrijven aangegeven dat zij zonder extra maatregelen tijdige beschikbaarheid van goed drinkwater voor de 900.000 nieuwe woningen, die het kabinet wil bouwen, niet kunnen garanderen. Dat lukt alleen als meer werk wordt gemaakt van het beschermen van de kwaliteit van bestaande drinkwaterbronnen en van het aanwijzen en beschermen van nieuwe – waaronder alternatieve – bronnen voor drinkwater. Drinkwaterbedrijven moet de ruimte worden geboden om die bronnen ook daadwerkelijk te benutten. Ruimte als het gaat om vergunningverlening om water te winnen. Ruimte om die vergunningen ook daadwerkelijk en volledig te kunnen gebruiken. En ruimte voor de financiering van investeringen in nieuwe productie-, zuiverings- en distributiecapaciteit.

Uitgangspunt voor de drinkwaterbedrijven is dat het aanpakken van de korte termijn knelpunten past in de op de langere termijn gewenste transitie van het watersysteem. Deze transitie is complex, voorbereiding en besluitvormingsprocessen nemen jaren in beslag. Deze procedures kunnen en mogen het treffen van noodzakelijke extra maatregelen echter niet gijzelen. Dit plaatst waterbedrijven voor een dilemma waarbij het nemen van de noodzakelijke maatregelen om aan de leveringsplicht te voldoen altijd voorop staat. De drinkwaterbedrijven pleiten daarom voor het faciliteren van noodzakelijke extra maatregelen vooruitlopend op, of tijdelijk tot, het realiseren van het lange termijn perspectief. En wij vragen om de door de waterbedrijven bedachte lange termijn oplossingen als diversificatie van bronnen of concepten zoals Panorama Waterland, als onderdeel van de lopende transitie te versnellen.

Deze notitie brengt de actuele en dreigende knelpunten, gedifferentieerd naar regio, – letterlijk – in kaart. De drinkwatersector is er alles aan gelegen om te voorkomen dat deze knelpunten zich daadwerkelijk gaan voordoen én om ze snel op te lossen waar ze nu al aan de orde zijn. De bedrijven spannen zich daarvoor tot het uiterste in, maar lopen vast in steeds langer durende procedures en trage besluitvorming. Zij vragen met klem om een actievere invulling van de zorgplicht door alle betrokken overheden. Ook dat wordt in deze notitie toegelicht. Daarbij is een bijzondere rol weggelegd voor de systeemverantwoordelijke minister van Infrastructuur en Waterstaat. Het is essentieel dat het veiligstellen van de toekomstige drinkwatervoorziening als prioriteit wordt erkend in het Programma Water en Bodem Sturend, het Programma NOVEX, het Programma Woningbouw en het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Het drinkwater van morgen vraagt vandaag actie! Zowel extra maatregelen nu als keuzes in de lange termijn transitie.

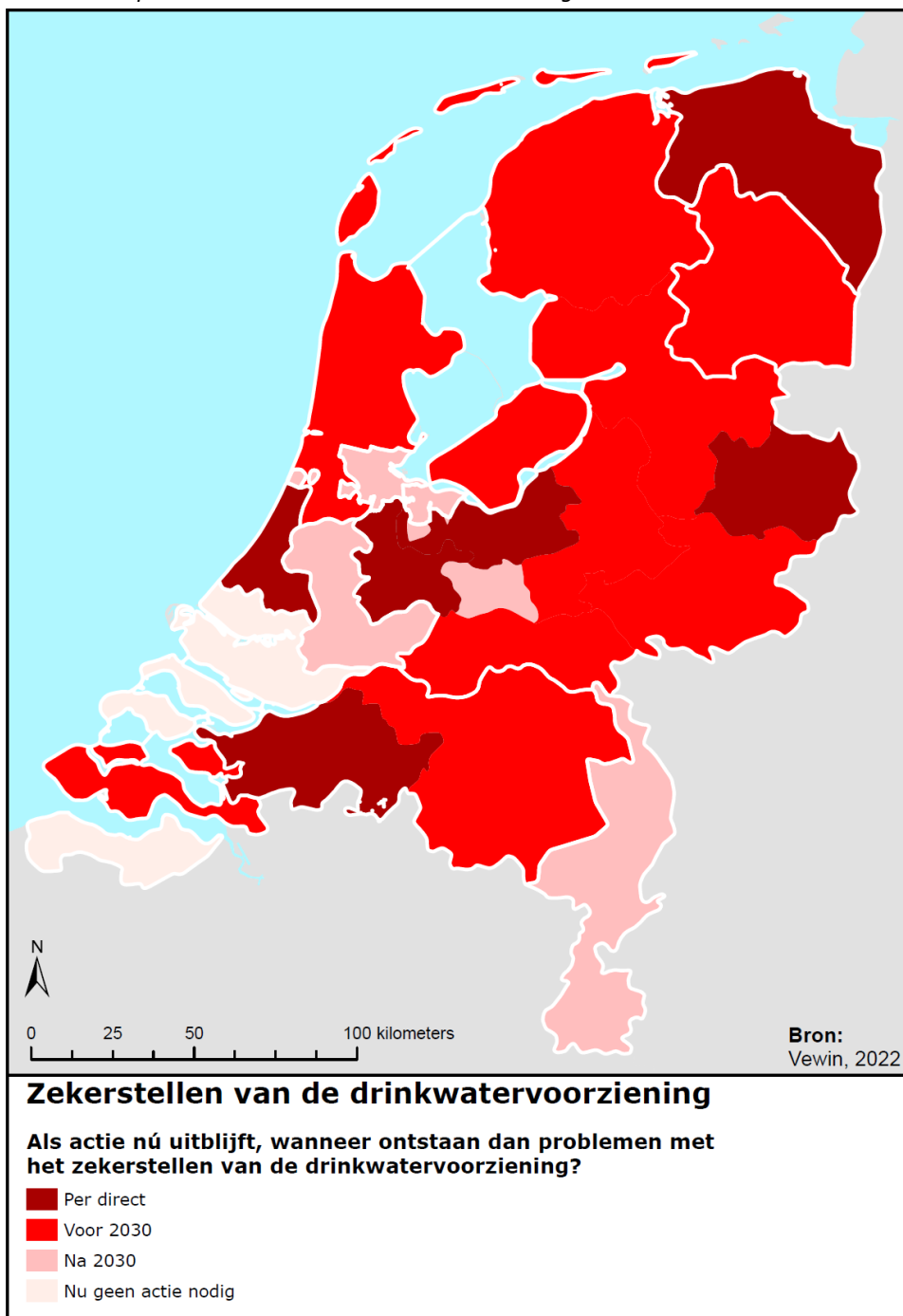
2. Analyse

De drinkwatersector heeft de dreigende knelpunten bij het veiligstellen van de drinkwatervoorziening op korte en langere termijn in kaart gebracht. De Vewin-verkenning zoomt in op de vraag óf het realiseren van de noodzakelijke extra capaciteit tijdig kan slagen gezien de belemmeringen die de bedrijven hierbij ondervinden. De verkenning onderzoekt op welke termijn een bedrijf de levering van drinkwater niet kan garanderen als overheden niet tijdig oplossingen mogelijk maken. De analyse heeft een tijdshorizon die verder kijkt dan 2030. Dat laatste is nodig als het gaat om het veilig stellen van de toekomstige drinkwatervoorziening, gelet op de lange tijd die nodig is voor realisatie van oplossingen.

2.1 Wanneer ontstaan problemen

Uit de verkenningen blijkt dat de drinkwaterbedrijven allemaal urgent hun productiecapaciteit moeten vergroten om (op termijn) aan de leveringsplicht te kunnen voldoen. Ook blijkt dat dit in een aantal – naarmate de tijd verstrijkt in steeds meer – regio's niet dreigt te lukken, terwijl er zeker handelingsperspectieven zijn om aan de toekomstige drinkwatervraag te kunnen voldoen. Drinkwaterbedrijven lopen aan tegen steeds meer juridische en bestuurlijke belemmeringen. Kaart A laat zien waar op korte of langere termijn problemen ontstaan met het zekerstellen van de drinkwatervoorziening als nu niet direct aanvullende maatregelen worden getroffen gericht op het realiseren van extra productiecapaciteit.

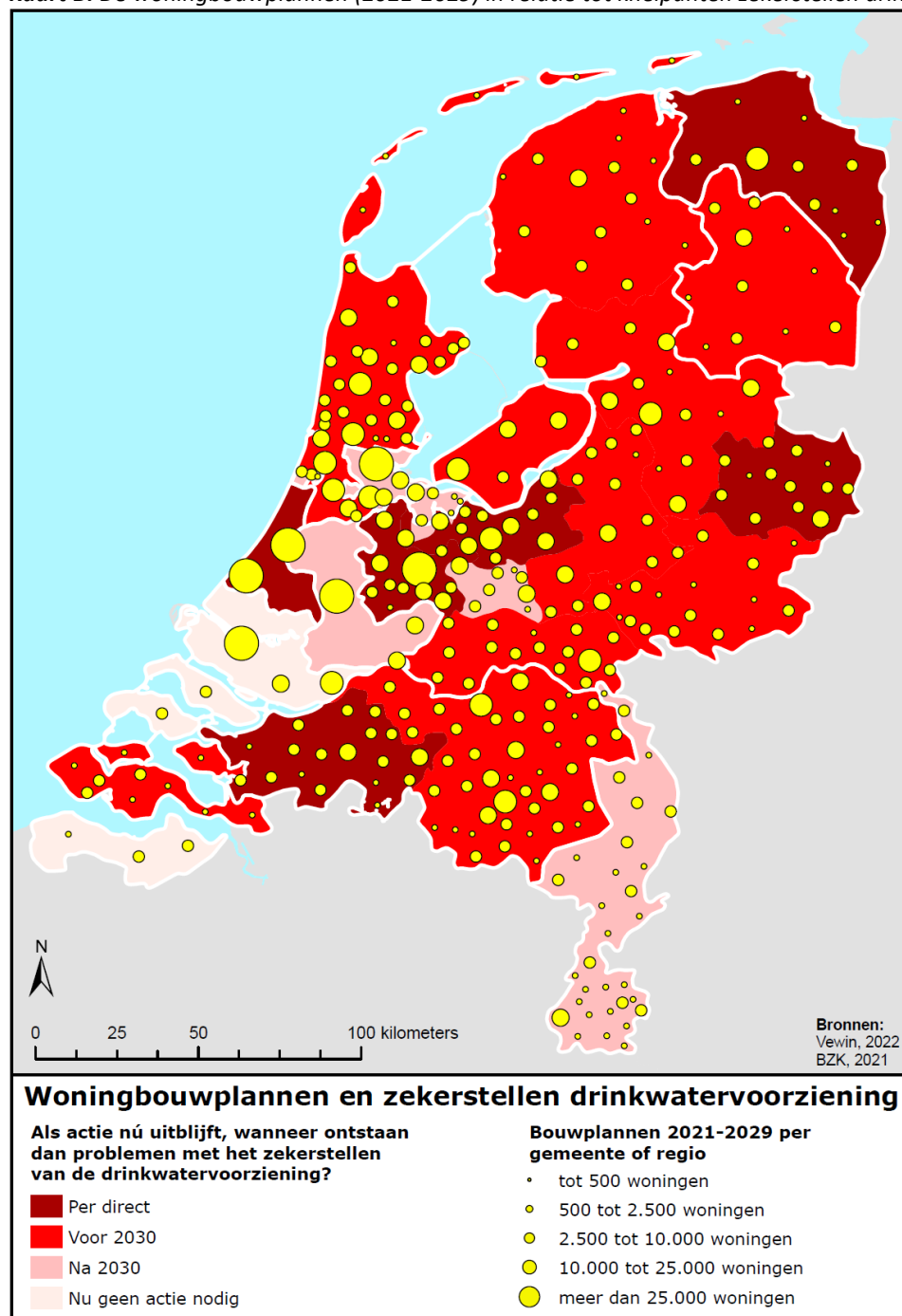
Kaart A. Knelpunten zekerstellen drinkwatervoorziening.

3. Relatie met de woningbouw

Al eerder hebben de drinkwaterbedrijven aangegeven dat zij zonder extra maatregelen tijdige beschikbaarheid van goed drinkwater voor de ruim 900.000 nieuwe woningen die het kabinet wil bouwen, niet kunnen garanderen. De onderstaande kaart laat zien waar de beoogde extra woningen komen in relatie tot de gebieden waar de tijdige beschikbaarheid van drinkwater in de knel komt. Hieruit blijkt dat een belangrijk deel van deze woningen gebouwd gaan worden in gebieden waar al problemen zijn of op korte termijn problemen dreigen te ontstaan met het zekerstellen van de drinkwatervoorziening. In al deze gevallen zal dus de realisatie van de woningbouwopgave gepaard moeten gaan met acties om ook de drinkwatervoorziening te garanderen.

Kaart B. De woningbouwplannen (2021-2029) in relatie tot knelpunten zekerstellen drinkwatervoorziening.

Colofon

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 12
Den Haag

Postadres

Postbus 90611
2509 LP Den Haag
Telefoon (070) 349 08 50
Email info@vewin.nl

www.vewin.nl